

Reglugjörð

fyrir Austur-Skaptafellssýslu um notkun afrjetta, fjallskil, rjettarhöld, meðferð á óskilafje, refaveiðar o. fl., samþykkt af sýslunefnd Austur-Skaptafellssýslu 1890.

I. *Um upprekstur.*

1. gr.

Áð svo miklu leyti, sem heimaland er eigi nægilegt til beitar á sumrum, ber öllum, sem afrjett eiga eða fengið geta hjá öðrum, að nota hann til uppreksturs fyrir fjallfje sitt. Hreppsnefndin sjer um, að þetta sje eigi vanrækt, og yfir höfðuð gætir þess, að heimahögum sje eigi íþyngt um of á sumrum. Heimilt skal hreppsnefnd, að gjöra ítölu í afrjett þar sem því verður við komið.

2. gr.

Lömb skulu setin að minnsta kosti 3 sólarhringa, áður en þeim er sleppt á afrjett; að öðru leyti hefur hreppsnefndin vald til að segja fyrir, hvernig haga skal rekstrum í afrjett, og um að reka það fje aptur til afrjettar, sem fram rennur að sumrinu.

II. *Um lögsöfn.*

3. gr.

3 skulu lögsöfn hvert haust. Skal byrja hið fyrsta mánudaginn í 23. viku sumars; hvenær hin 2 fram fara, skal hreppsnefndin ráða, en gjöri sjer far um, að í þeim verði samgöngur við næstu hreppa. Ef veður bannar safn eða ónýtir á rjettum safnsdögum, skal taka næsta dag, er veður leyfir. 4. lögsafn mega hreppsnefndirnar fyrirskipa, ef þurfa þykir.

4. gr.

Allir búendur og húsmenn, sem hafa til umráða 10 sauðkindur, að lömbum meðtöldum, skulu skyldir til að leggja mann til lögsafna eptir því, sem hreppsnefndin fyrirskipar.

5. gr.

Hreppsnefndin boði með fjallskilaseðli 10 dögum fyrir fyrsta lögsafn, hvernig leitum skuli hagað, og hverjir fara skuli í utansveitarrjettir.

6. gr.

Hreppsnefndinni ber að ráða umsjónarmann—fjallkóng—einn eða fleiri við afrjettarsmölun; hefur hann eða þeir öll ráð og fyrirsögn á hendi á afrjettinum, skipar í leitir og ræður sjerhverju öðru, er safnsmenskunni viðvíkur, allt þangað til safnið er komið til lögrjetta, og er leitarmönnum skylt að hlýða honum meðan á þessu stendur; einnig skal hann sjá um að leitinn gangi eigi inn í annara afrjetti.

7. gr.

Sjerhver leitarmaður skal vera með fullri greind og heilsu, og forsvaranlega útbúinn að hestum, nesti, fötum, skóleðri og tjaldrúmi. Nefndin skal haga svo til, að hinir markglöggustu, sem völ er á, sjeu sendir í utansveitarrjettir.

8. gr.

Ef fjallkongur með 2 tilkvöddum leitarmönnum, sem bezt eru tilfallnir, gjörir einhvern leitarmann apturreka, fyrir einhvern brest á því, sem áður er talið, eða fyrir óhlýðni, er að álíta, sem hlutadeigandi búandi hafi engin fjallskil gjört, en skjóta má hann úrskurði fjallkongsins til hlutadeigandi hreppsnefndar til endilegra úrslita.

9. gr.

Þar skal hver vera í göngum, sem honum er skipað, og þeir, sem fjár-ríkastir eru sæti hinum örðugustu, nema hamra- göngur sje; þær skulu þeir hafa, sem bezt eru til færir. Allar leitir fari samhliða fram, svo að eigi leynist eða renni fje á milli.

10. gr.

Haga skal fjallgöngum, þar sem því verður viðkomið, svo, að eigi verði mis-göngur hreppa á milli; skulu hreppsnefndir þær, sem hlut eiga að máli, koma sjer saman um, hvernig því verði við komið.

III. *Um rjettir.*

11. gr.

Lögrjettir og aukarjettir skulu vera í hverjum hreppi, þar sem verið hafa eða hreppsnefnd ákveður nú með ráði búenda. Þær rjettir skulu byggja og þeim viðhalda þeir hreppsþúar, sem þær nota helzt og þeim eru næstir, eptir fyrirmælum hreppsnefndar. Þegar lögrjett eða aukarjett skal byggja eða bæta, kveður hreppsnefnd með seðli til þeirra starfa þá menn, sem þeirri rjett eiga uppi að halda og svo marga, sem menn ætla til þurfa. Rjettarþóndi skal stýra þeim verkum eða sá, sem hreppsnefndin ákveður.

Nú vilja allir búendur heldur borga fyrir rjettarhleðslu, en vinna að henni, og skal þá hreppsnefnd kaupa menn til starfa, en jafna kostnaði niður á rjettar-búendur eptir fjárhæð hvers þeirra. Dilka skal byggja hjá lögrjettum öllum, þar sem hreppsnefnd þykir þurfa.

12. gr.

Hver búandi er skyldur að leita heimaland ábýlisjarðar sinnar, ef það er eigi stærra en svo, að það sje notað fyrir búsmala frá heimili manns, og reka skilvíslega til rjetta allan þann fjenað, sem þar finnst og hann á ekki sjálfur, eptir nákvæmari ráðstöfun hreppsnefndarinnar.

13. gr.

Rjettarstjóri skal vera við hverja rjett þá dregið er, og skipar hann nægilega marga menn til að draga úr óskilafje. Hann skal sveitarnefnd velja og setja. Svo skal og ætíð einn af hreppsnefndarmönnum eða valinn maður af þeim vera við rjettir sveitarinnar á rjettardögum, til að gæta nauðsynlegrar reglu með rjettarstjóra og hafa gætur á, að fjenaður sje eigi rangdreginn í dilkana.

IV. *Um eptirleitir.*

14. gr.

Um eptirleitir skipar hreppsnefndin fyrir, þá er henni þurfa þykir.

15. gr.

Fari einhverjir í eptirleit, að afloknum þeim eptirleitum, sem hreppsnefndin fyrir skipar samkvæmt þessari reglugjörð, skulu þeir fá $\frac{1}{4}$ verðs eptir mati hreppsnefndar af því sauðfje, sem þeir finna á innfjöllum, eptir að liðnar eru 6 vikur af vetri.

V. *Um meðferð á óskilafje.*

16. gr.

Kalineyrt og eyrnalaust fje og ómerkinga skal sjerhver reka til lögrjetta, bæði í fjallsöfnum og byggðasöfnum, og skal hreppsnefndin sjá um, að allt slíkt sje dregið í dilk sjer. Haldi einhver slíku fje frá rjettum, eða dragi sjer það án leyfis hreppsnefndar með launung eða ofriki, hefur hann fyrirgjört hinni sömu kind, þótt móðir helgi sjer á eptir. Síðan skal leiða ær að dilkum, sem og leyfa mönnum með öðru móti að sanna eignarrjett sinn með óbrigðulum einkennum, en eigi af fjárbragði einu saman. Ómerkinga þá, sem enginn getur helgað sjer í síðustu lögrjett, skal sá eignast, sem býr á jörð þeirri, er rjett stendur á, en hreppsnefndin afhendir það; en kalineyrt og eyrnalaust fje skal þegar í hverri rjett selt við uppboð, hlutaðeigandi sveitarsjóði til inntektar.

17. gr.

Allir ómerkingar, sem finnast að afloknum lögrjettum, skulu afhentir hreppsnefndinni, og geti enginn helgað sjer þá, skulu þeir seldir hlutaðeigandi sveitarsjóði til inntektar.

18. gr.

Úr 1. og 2. lögrjett skal óskilafje sleppt í byggð, en í 3. rjett skal það afhent hlutaðeigandi hreppstjóra, sem þá tekur það í vöktun, sjer um, að reglulegar lýsingar á því gangi til næstu hreppa, og síðan skal það selt við fyrirfram auglýst, opinbert uppboð, ef eigendur hafa eigi leitt sig að því. Í vöktunarkaup ber hreppstjóra 2 au. fyrir hvert lamb og 4 au. fyrir eldri kindur um sólarhringinn.

19. gr.

Til næstu fardaga á eptir á eigandi aðgang að söluverði herrar kindar, en borgi allan löglegan áfallinn kostnað. Hafi þá enginn eigandi gefið sig fram, tilfellur andvirðið þeim hreppi, þar sem óskilafjed er selt.

20. gr.

Til þess að geta sannað eignarrjett sinn að sauðfje, hlýtur eigandi að hafa lögheimilt og augljóst mark. Gefi 2 eða fleiri sig fram sem eiganda að sama marki, er hreppstjóri eigi skyldur til að svara kindinni úr vöktun eða verði hennar eptir sölu, fyr en einhver þeirra hefur löglega sannað eignarrjett sinn. Þó hefur sá forrjett, sem meiri líkindi eru til samgöngu á fje, á þeim stað, sem kindin kemur frá.

21. gr.

Yfir höfuð skal farið eptir skrásettum eyrnamörkum og auglýstum brennimörkum, en því að eins eptir óskrásettum eyrnamörkum, hornamörkum og óauglýstum brennimörkum, að eigandi gefi skýringar um þau.

VI. *Um rekstra.*

22. gr.

Þeir sem taka við rekstrum hjá haustrjettum, skulu reka þá þangað, sem rjettarstjóri mælir fyrir og eins og hann ákveður.

23. gr.

Enginn búandi skal láta fje annara manna vera saman við sitt fje lengur en hann fær hjá komizt, heldur skilja það úr og láta reka til næsta bæjar í þær áttir, sem eigendur eru. (Framhald).

Reglugjörð

109

fyrir Austur-Skaptafellssýslu um notkun afrjetta, fjallskil, rjettarhöld, meðferð á óskila-fje, refaveiðar o. fl., samþykkt af sýslunefnd Austur-Skaptafellssýslu 1890.
(Framhald)

24. gr.

Þegar rekstur kemur á bæ, skal búandi eða annar í hans stað rannsaka kindurnar og seðla, ef fylgja, og taka úr, ef rangdregið er, og stefna í rjetta átt. Nú er enginn rekstrarfær maður heima, er rekstur kemur á bæ, og skal þá rekstrarmaður skilja úr fje, sem eptir skal verða, en reki svo rekstur áfram til næsta resktrarfærs manns. Það, sem áfram á að halda, skal reka tafarlaust til næsta bæjar, ef fjeð er hvorki preytt nje hungrað, beita því og gefa hey að öðrum kosti. Þannig skal reka og fara með pangað til hver eigandi fær sitt. Eina kind er eigi skylt að reka. Skal búandi geyma hana sem sitt fje og láta eiganda vita. Fari annar rekstur í sömu átt, skal hann koma kindinni í hann ef þess er kostur.

25. gr.

Það skal vera aðalregla um meðferð á rekstrum, að hver fari svo vel með þá, sem hann eigi, reki hvorki hart, meiði eða ofpreyti, svelti eigi, láti eigi standa inni í illum húsum eða úti í fárviðrum.

26. gr.

Enginn má sleppa rekstrum eða týna af þeim.

27. gr.

Rekstrum á utansveitarfje ráðstafar hreppsnefndin eptir málavöxtum.

28. gr.

Þegar áfelli dettur á milli lögsafna eða eptir lögsafn, svo hýsa purfi og gefa utansveitarfje, sem er í hreppnum, þá skal þar hirða, sem það er statt þegar áfelli dettur á, nema hreppsnefnd skipi öðruvísi fyrir, þangað til kostur verður á, að koma því til eiganda. Borgun fyrir hjúkrun þess fjár greiði eigandi við móttöku fjárens eptir mati hreppsnefndar.

VII. *Um eyðing refa, grenjaleitir og grenjavinnslu.*

29. gr.

Refir eru óhelgir hvervetna, og skal eyða þeim með eitri og skotum og hverjum helzt hætti, sem unnt er. Þó má eigi bræla gren nje rífa, nema þá er það eigi verður unnið með öðru móti.

30. gr.

Hver hreppsnefnd skal skyld að sjá um, að eitrad sje fyrir refi á hverjum vetri þá er mest eru harðindi, og skulu 3 hinir skynsömustu menn í hverjum hreppi tiltaka hvar og hve víða eitra skuli. Hreppsnefndin skal sjálf velja menn þessa, og sjeu valdir einkum þeir, er bezt skyn bera á refaveiðar.

31. gr.

Búendur í hverjum hreppi, þar sem grenja er von, skulu skyldir að gjera grenja leitir í löndum sínum á vori hverju, þá og þar, er hreppsnefndin álitur þess þörf, og kveður þá til þessa með nægum fyrirvara, milli fardaga og Jónsmessu. Skal hún fela einum manni eða fleirum að ráða fyrir leitinni. Ef einhver þeirra, sem kvaddur er, mætir eigi á ákveðnum tíma, verður álitid sem hann hafi hvergi farið, og varðar það

5. dag októbermán, 1891.

109 3 kr. sekt, nema hann sanni lögleg forföll. Geti einhver búandi eigi látið mann í leitina, verður hann að fá til mann annarstaðar, en gjöri hann það eigi, skal leitarforingi fá þann mann á kostnað búanda.

32. gr.

Hreppsnefnd ber í tæka tíð ár hver að hafa ráðið skotmann 1 eða fleiri til að vinna gren í hreppnum. Enginn skotmaður má án gildra orsaka skorast undan að vinna gren innan hrepps; hreppsnefnd skal annast um, að útvega mann með skyttunni á grenið. Skotmaður skal fá 4 krónur fyrir fyrra dýrið, er hann vinnur á greni, og 8 krónur fyrir hið síðara dýrið, og 50 au. fyrir hvern yrðling, er hann getur sannað að hann hafi náð á greni. Í kaup fær hann 2 kr. um hvern sólarhring, sem hann liggur við greni, og sama kaup fær viðlegu-maður. Báðir skulu fæða sig og leggja sjer hesta án sjerstaks endurgjalds.

33. gr.

Hvar sem gren finnst, skal það vaktað þar til skotmaður kemur, annars skal þar enga umgöngu hafa og enginn vegsummerki gjöra, fyrri en skotmaður er kominn. Nú finnst gren, þótt ekki sje í leit, og skal sá, er finnur, tafarlaust skýra hreppsnefnd frá, eða skotmanni, ef hann er nær.

34. gr.

Sýni skotmaður eða vökumaður skadlega vanrækt um vinnslu grens, og það verður sannað, missa þeir af kaupi eptir málavöxtum, eptir því sem hreppsnefndin ákveður. Skjóta má úrskurði hreppsnefndarinnar undir atkvæði sýslunefndarinnar.

35. gr.

Hver sem vinnur dýr utan dýraleita, fær 4 krónur fyrir hvert dýr, er hann vinnur á þennan hátt.

36. gr.

Hverjum þeim, sem elur yrðlinga eða refi heima hjá sjer og sleppir þeim úr gæzlu, varðar það sekt ekki minni en 4 kr., nema hann geti sannað að refurinn hafi náðst aptur og verið drepinn.

Skyldar eru hreppsnefndir að senda sýslunefndinni ár hvert greinilega skýrslu um grenjaleitir, refaveiðar og eitrun, hver í sínum hreppi.

38. gr.

Kostnað allan til eitrunar og refaveiða skal greiða úr hlutaðeigandi sveitarsjóði.

39. gr.

Brot gegn reglugjörð þessari varðar sektum, 1–10 krónum eptir málavöxtum, sem renna í hlutaðeigandi sveitarsjóð.

*
Samkvæmt lögum 22. marz 1890 um löggiltar reglugjörðir sýslunefnda er fram-
anskrifuð reglugjörð hjer með samþykkt og löggilt, og skal hún öðlast gildi 24. sept. þ. á.
Fyrir hönd amtsráðs suðuramtsins,

Amtmaðurinn í suðuramtinu, Reykjavík 31. ágúst 1891.

E. Th. Jónassen.